

DOI: <https://doi.org/10.32782/2521-666X/2023-84-7>
УДК 339.1

Келманович О.І.

аспірант кафедри міжнародних економічних відносин,
Хмельницький національний університет

Kelmanovich Alexander

Khmelnytskyi National University

**ВПЛИВ ФАКТОРІВ НА ПОКАЗНИКИ
ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА
В СИСТЕМІ КОНВЕРГЕНЦІЇ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ЗМІН**

**THE INFLUENCE OF FACTORS
ON INDICATORS OF FINANCIAL AND ECONOMIC SECURITY OF THE ENTERPRISE
IN THE SYSTEM OF CONVERGENCE OF TRANSFORMATIONAL CHANGES**

У статті досліджено основні функції та операційні цілі фінансово-економічної безпеки підприємства. Визначено, що за умов конвергенції трансформаційних змін при дослідженні проблематики забезпечення фінансово-економічної безпеки враховують усі сфери діяльності господарюючого суб'єкта. Доведено, що внутрішні загрози діяльності підприємства залежать від кваліфікації та компетентності управлінців та провідних менеджерів. Систематизовано основні внутрішні фактори впливу на показники фінансово-економічної безпеки промислових підприємств із визначенням найбільш вагомих. Виокремлено групи зовнішніх факторів впливу на показники фінансово-економічної безпеки підприємства, які можуть здійснювати опосередкований чи прямий вплив в контексті конвергентно-орієнтованого розвитку. Визначено напрями забезпечення безпеки, зокрема удосконалення інформаційно-аналітичної складової менеджменту, в аспекті розвитку маркетингу на підприємстві, та формування адаптивних механізмів до впливу факторів зовнішнього середовища.

Ключові слова: промислові підприємства, фінансово-економічна безпека, фактори впливу, напрями нейтралізації ризиків, маркетингова інформація.

The article examines the main functions and operational goals of the financial and economic security of the enterprise. It has been proven that the financial and economic security of the enterprise is a component of the economic security of higher levels of management (security of the country, region, industry). It was determined that under the conditions of the convergence of transformational changes, all spheres of activity of the economic entity are taken into account when studying the issues of ensuring financial and economic security. In the context of the financial component, the main indicators of ensuring the security of the enterprise are those that characterize the level of solvency, business activity, financial stability, profitability. It has been proven that internal threats to the financial and economic activity of the enterprise depend on the qualifications and competence of managers and leading managers. The main internal factors of influence on indicators of financial and economic security of industrial enterprises are systematized, with the determination of the most important ones (financial and economic, organizational and managerial, production, personnel, scientific and technological). The marketing component is an effective tool that creates prerequisites for ensuring financial and economic security indicators at the planned level by forming information relationships between the business entity and the external environment. Groups of external factors influencing the financial and economic security indicators of the enterprise are singled out, which can have an indirect or direct influence in the context of convergent-oriented development. Having substantiated the risks, threats, factors that significantly affect the parameters of financial and economic security, the directions of ensuring security are determined, in particular, the improvement of the information and analytical component of management, in the aspect of marketing development at the enterprise, and the formation of adaptive mechanisms to the influence of external environmental factors.

Key words: industrial enterprises, financial and economic security, influencing factors, directions of risk neutralization, marketing information.

Постановка проблеми. Активізація глобалізаційних та інтеграційних процесів економіки вимагає від керівників та провідних фахівців структурних підрозділів підприємства вдосконалення механізмів управління, перегляду підходів до забезпечення економічної та фінансової безпеки в контексті до-

сягнення фінансової стабільності, розширення внутрішніх та зовнішніх ринків збуту продукції тощо. Наявні ризики та загрози можуть в тій чи іншій мірі здійснювати вплив на рівень конкурентоздатності підприємства, рівень прибутковості, рентабельності та результативності діяльності. З метою реалізації

поставлених підприємством поточних та стратегічних цілей розвитку, необхідним є забезпечення фінансово-економічної безпеки на усіх рівнях управління. Для уникнення зниження ефективності показників фінансового стану підприємства, ослаблення конкурентних позицій на ринку, важливим є використання захисного фінансового інструментарію, який передбачає моніторинг зовнішніх та внутрішніх факторів впливу на забезпечення фінансово-економічної безпеки та ведення фінансово-господарської діяльності підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методичні основи управління фінансово-економічною безпекою підприємства із виокремленням чинників впливу на її забезпечення, в аспекті підвищення результативності ведення бізнесу підприємствами є об'єктом досліджень як вітчизняних, так і зарубіжних вчених, зокрема, серед них: Ареф'єва О., Барташевська Ю., Бойкевич О., Бланк І., Белялов Т., Васильців Т., Волошин В., Драгун А., Каркавчук В., Круглова О., Лук'янова В., Мельник С., Орлик О., Резворович К., Ситник Н., Соломіна Г., Фісуненко П., Череп А. та інші. Зовнішні та внутрішні чинники впливу на ведення фінансово-господарської діяльності підприємства в процесі трансформаційних змін економіки та *конвергентних процесів*, характеризуються різним ступенем впливу. Через те, виникає необхідність удосконалення науково-методичних підходів до систематизації факторів впливу на показники фінансово-економічної безпеки, удосконалення системи управління, формування напрямів нейтралізації впливу ризиків, формування нових методів забезпечення фінансової безпеки як базового елемента економічної безпеки підприємства.

Мета статті. Провести дослідження впливу факторів на фінансово-економічну безпеку підприємства в аспекті її базових параметрів за умов конвергенції трансформаційних змін.

Виклад основного матеріалу. Фінансово-економічна безпека підприємства є таким станом, який створює умови для забезпечення збереження фінансово-економічних інтересів суб'єкта господарювання від негативних факторів зовнішнього та внутрішнього середовища, з одночасним створенням умов, необхідних для успішної діяльності та розвитку цього підприємства [1, с. 91–92].

Система управління фінансово-економічною безпекою є складовою загальної системи менеджменту підприємства. Рівень ефективності даної системи залежить від забезпечення управлінським персоналом функціональних взаємозв'язків із іншими елементами системи менеджменту підприємства, такими як прогнозування, планування, облік, аналіз, моніторинг, контроль, організація, мотивація та стимулювання.

Забезпечення фінансово-економічної безпеки промислового підприємства полягає в сукупності заходів, управлінських процесів, цілеспрямованих на зниження негативних чинників функціонування в аспекті фінансово-господарської діяльності. З метою збереження економічної незалежності, управлінський персонал формує алгоритми дій забезпечення безпеки, шляхом прийняття відповідних управлінських рішень щодо мінімізації впливу дестабілізуючих чинників як внутрішнього, так і зовнішнього оточення. Суб'єктами системи управління фінансово-економічною безпекою підприємства є власники, провідні фахівці структурних підрозділів, які в рамках реалізації поставленої мети управління здійснюють вплив на об'єкти – фінансово-економічні параметри, які розраховуються на основі опрацювання внутрішніх та зовнішніх інформаційних джерел.

Основними функціями управління фінансово-економічною безпекою є: формування інформаційної бази даних; оцінювання стану фінансово-економічної безпеки; діагностика потенційних кризових ситуацій; ідентифікація ризиків; визначення заходів зниження загроз та ризиків функціонування; визначення впливу факторів, які позитивно впливають на діяльність підприємства та факторів, які потребують використання адаптивних механізмів або інструментарію нейтралізації впливу; розроблення підсистеми планування фінансово-економічної безпеки; формування підсистеми контролю та моніторингу.

Операційними цілями системи управління фінансово-економічною безпекою підприємства є: раціональне використання фінансово-ресурсного забезпечення; підвищення фінансової стійкості, платоспроможності, ліквідності та, в цілому, покращення фінансового стану підприємства; захист інтелектуальної власності; забезпечення безпеки персоналу; запобігання впливу негативних факторів зовнішнього середовища.

Фінансово-економічна безпека кожного підприємства пов'язана із економічною безпекою країни, регіону, галузі, так як залежить від розвитку економіки країни та потенціалу, стану галузі до якої належить, фінансово-ресурсного забезпечення. Фінансово-економічній безпеці господарюючого суб'єкта притаманний подвійний характер, який проявляється в тому, що: завдяки безпеці підприємство має змогу займатися фінансово-господарською діяльністю, але, водночас, фінансово-економічна безпека є складовою економічної безпеки вищих рівнів управління (безпека країни, галузі). Тому, актуальним при дослідженні факторів впливу на фінансово-економічну безпеку підприємства є врахування макроекономічних аспектів.

За умов конвергенції трансформаційних змін при дослідженні забезпечення фінансово-економічної

безпеки враховують усі сфери фінансово-господарської діяльності господарюючого суб'єкта. Відповідно, кожна складова фінансової безпеки характеризується різними показниками – індикаторами, які так чи інакше можуть представлятися у кількісному вираженні. Якщо частина цих показників переходить певну критичну межу, то виникає загроза фінансово-економічній безпеці підприємства [2, с. 47].

В контексті фінансової складової показниками забезпечення безпеки підприємства є ті, які характеризують рівень платоспроможності (коефіцієнт абсолютної ліквідності, швидкої ліквідності, коефіцієнт загальної ліквідності), рівень ділової активності (оборотність активів, запасів, терміни оплати дебіторської та кредиторської заборгованості), рівень фінансової стійкості (коефіцієнти фінансового ризику, фінансової незалежності, фінансової стійкості та маневреності власного капіталу), рівень прибутковості (рентабельність, чистий прибуток).

Провівши оцінку фінансового стану підприємства відповідальні фахівці розраховують інтегральний показник фінансової безпеки та визначають заходи щодо поліпшення рівня фінансової безпеки підприємства [3].

В залежності від джерел виникнення, чинники загрози поділяють на зовнішні та внутрішні. А отже, й характеристики даних загроз виражаються вже в їхній назві і відображають джерело формування загрози – з боку зовнішнього середовища і за рахунок помилок та прорахунків, допущених керівництвом. У випадку якщо внутрішні загрози прямо залежать від кваліфікації топ-менеджерів та можуть бути вчасно виявлені та локалізовані, то зовнішні загрози, що відображають загальне економічне середовище в країні, у деякій своїй частині локалізовані бути не можуть. Через те, керівництво має сформулювати інструментарій відслідковування за проявом даних загроз, обов'язково враховувати їх у своїй діяльності, намагатися запобігати їхнім наслідкам шляхом створення страхових чи резервних фондів [4, с. 113–114].

Основні внутрішні фактори впливу на показники фінансово-економічної безпеки промислового підприємства зазвичай виокремлюються у групи, відповідно до напрямів діяльності підприємства, зокрема: група фінансово-економічних факторів впливу, організаційно-управлінських, виробничих, кадрових, науково-технологічних. Залежно від специфіки діяльності підприємства, діючої підсистеми нейтралізації ризиків, інформаційно-аналітичного забезпечення, фактори із вище наведених груп спричиняють різний вплив на забезпечення безпеки господарюючого суб'єкта.

Важливими внутрішніми чинниками впливу на показники фінансово-економічної безпеки є організаційно-управлінська структура, ефективність орга-

нізації структурних підрозділів, забезпечення належних інформаційно-функціональних взаємозв'язків між ними, рівень кваліфікації та компетентності як управлінського персоналу, так і провідних фахівців, маркетологів, гнучкість системи менеджменту та ін. Беззаперечно, вагомими чинниками із групи фінансових та економічних факторів впливу на показники фінансово-економічної безпеки є ефективність системи фінансового забезпечення безпеки, економічний потенціал підприємства, обрані підходи та напрями в контексті управління ризиками та загрозами, підходи до проведення фінансової політики та ін. Рівень організації маркетингу, активізація інноваційно-інвестиційної діяльності, реалізація підходів до забезпечення конкурентоздатності продукції є також суттєвими факторами впливу на фінансово-економічну безпеку суб'єктів господарювання.

В умовах посилення конкуренції в бізнес-оточенні функціонування, важливу роль у фінансово-господарській діяльності промислового підприємства відіграє маркетинг, який дозволяє, на основі ґрунтовних досліджень та формування інформаційної бази даних, встановити оптимальні взаємозв'язки між господарюючими суб'єктами та зовнішнім середовищем. Маркетингова складова діяльності підприємства є інструментом, який створює передумови для визначення рівня фінансово-економічної безпеки підприємства в таких напрямках як:

- дослідження загроз та можливостей маркетингового бізнес-оточення, що передбачає аналіз чинників прямого та непрямого впливу на ведення бізнесу підприємством;
- дослідження номенклатури та асортименту продукції, яка в даний проміжок часу буде відповідати споживчим потребам та буде конкурентною на визначеному ринковому сегменті;
- проведення досліджень ринкових сегментів збуту продукції та можливостей їх розширення;
- цілеспрямованість та результативність цінової політики промислового підприємства;
- оцінювання раціональності дистрибуційних процесів підприємства тощо [5, с. 131].

Зовнішні фактори забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства можна розподілити на фактори прямого впливу та опосередкованого впливу, локальні та геополітичні. Серед важливих зовнішніх чинників забезпечення безпеки підприємства варто виокремити такі як:

- фінансові та економічні фактори: рівень розвитку економіки країни, конкурентне бізнес-оточення, діяльність (вплив) податкових органів, кредитна політика, інвестиційний клімат країни та ін.;
- політичні фактори та фактори законодавчого характеру: політична стабільність, вектори зовнішньої економічної політики країни;

– ринкові та галузеві фактори: співпраця із фінансовими посередниками та постачальниками, платоспроможність споживачів продукції, специфіка валютного ринку, діяльність фінансово-кредитних установ та страхових компаній;

– техніко-технологічні фактори: розвиток науково-технічного прогресу, впровадження науково-технічних розробок та ін.;

– соціально-демографічні, кліматичні, культурні, правові та інші зовнішні чинники також, в тій чи іншій мірі, впливають на виникнення ризиків та загроз діяльності підприємства та вимагають визначення рівня їх впливу.

Наразі, основним негативним фактором для безпеки українських промислових підприємств є війна російської федерації проти України – введення воєнного стану.

Окремо можна виділити такий чинник зовнішнього середовища, як міжнародний рівень інтегрованості держави, так як саме міжнародний рівень інтегрованості держави у світові економічні організації та об'єднання і пов'язане із цим лімітування експортно-імпортних операцій, провадження спеціальної цінової політики суттєво впливає на економічну безпеку країни у цілому [6, с. 65]. Зазначені процеси міжнародної інтегрованості впливають й на діяльність промислових підприємств в контексті конвергентно-орієнтованого розвитку.

Окремі науковці, які досліджували проблематику забезпечення фінансово-економічної безпеки систематизують фактори зовнішнього впливу за такими групами як: мезоекономічні, макроекономічні фактори, політичні, юридичні, фактори інформаційного забезпечення, технологічні та науково-технічні, соціально-культурні, демографічні, криміналістичні фактори та природно-техногенні фактори впливу. Серед факторів, на які може впливати підприємство слід виокремити: виробничі, кадрові, інформаційні, конкурентні, фактори пов'язані із маркетинговою політикою, юридичні, форс-мажорні [7].

Важливою складовою системи управління фінансово-економічною безпекою промислових підприємств є контроль та моніторинг факторів впливу внутрішнього та зовнішнього середовища із метою сучасного виявлення ризиків та загроз, визначення ступеня їх впливу та прийняття оптимальних управлінських рішень. Метою моніторингу, в аспекті забезпечення фінансово-економічної безпеки, є визначення деструктивних тенденцій щодо ресурсно-фінансової складової діяльності підприємства, виявлення причин, які зумовлюють вплив ризиків на фінансово-господарську діяльність, а також формування прогнозів наслідків впливу загрозливих чинників для ведення бізнесу та досягнення поточних стратегічних цілей розвитку.

Важливо зазначити, що коли мова йде про вплив зовнішніх загроз на показники фінансово-економічної безпеки підприємства, суб'єкти системи управління, тобто відповідальні фахівці не здатні суттєво протидіяти такому впливу. Водночас, фахівцями розробляються та реалізуються заходи протидії зовнішнім загрозам, які полягають в оцінці рівня їх впливу, формуванні адаптаційних механізмів та розробленні заходів щодо мінімізації витрат.

Під час проведення моніторингу аналізуються показники (із попередньо сформованої системи) рівня фінансово-економічної безпеки, порівнюється фактично отримане значення кожного показника із плановим чи нормативним. В залежності від величини відхилень окремих економічних параметрів, управлінці мають змогу ідентифікувати стан господарюючого суб'єкта в аспекті забезпечення фінансово-економічної безпеки, виявлення та ступеня впливу ризиків та загроз функціонуванню, зокрема:

– нормальний, тобто показники перебувають у межах граничних значень;

– передкризовий, коли перевищується бар'єрне значення хоча б одного з показників, а інші наблизилися до певної межі бар'єрних значень; при цьому існують можливості поліпшення стану шляхом прийняття запобіжних заходів відносно ризиків та загроз;

– кризовий, тобто перевищується бар'єрне значення більшості основних показників, в результаті чого вплив загроз має доволі серйозні наслідки;

– критичний, коли порушуються бар'єрні значення всіх показників, часткова втрата потенціалу стає неминучою, рівень ризику стає критичним [8; 9, с. 193].

Господарюючий суб'єкт постійно перебуває під впливом низки загроз та ризиків, під дією факторів впливу на показники фінансово-економічної безпеки. В цілях підвищення рівня фінансово-економічної безпеки промислового підприємства, недопущення появи суттєвих відхилень між фактично отриманими значеннями та нормативними значеннями відповідних показників, відповідальні фахівці його структурних підрозділів займаються розробкою та впровадженням заходів щодо покриття збитків, усуненням причин появи (дії ризику), реалізують заходи щодо збереження платоспроможності, ліквідності, вчасного розрахунку кредиторської заборгованості із моніторингом термінів повернення дебіторської заборгованості.

Діяльність із формування надійної системи фінансово-економічної безпеки на підприємстві може передбачати застосування ще таких економічних заходів як: оптимізацію прямих та непрямих витрат діяльності; впровадження кошторисного фінансування та централізація коштів; економію ресурсів;

зменшення дебіторської заборгованості; вдосконалення системи взаєморозрахунків; удосконалення підсистеми мотивації працівників; покращення ціноутворення; оптимізацію джерел фінансування діяльності та розвитку підприємства [10, с. 237].

Обґрунтувавши, ризики, загрози, фактори, які суттєво впливають на параметри фінансово-економічної безпеки, слід упорядкувати відповідні напрями забезпечення безпеки, серед них:

1. Інформаційно-аналітичні – засоби збирання та обробки інформації щодо стану зовнішнього і внутрішнього середовища підприємства, загроз його економічній безпеці.

2. Організаційно-інституціональні – засоби організування та побудови забезпечення.

3. Економічні – планування, стимулювання, обґрунтування, оцінювання заходів щодо забезпечення економічної безпеки.

4. Правові – нормативні документи, які закріплюють та регламентують забезпечення безпеки підприємства.

5. Ідеологічні – засоби формування системи ідей, теорій та понять, що відображають і оцінюють ставлення до забезпечення економічної безпеки підприємства.

6. Техніко-технологічні – засоби і технології захисту від загроз.

7. Соціально-психологічні – засоби впливу на персонал, контрагентів та ін. [11, с. 194–195].

На нашу думку, на підприємстві при забезпеченні фінансово-економічної безпеки підприємства ма-

ють бути удосконалені такі основні функціональні складові підсистеми управління безпекою як організаційна, методична та інформаційна. Удосконалення інформаційного забезпечення дозволить опрацювати більше ширше коло аналітичної інформації щодо впливу факторів на показники фінансово-економічної безпеки із організаційно-функціональним удосконаленням маркетингової служби (підрозділу), а отже вчасно приймати ефективні управлінські рішення в контексті реалізації захисних заходів.

Висновки. Отже, ефективне управління фінансово-економічною безпекою промислових підприємств за умов конвергенції трансформаційних змін є основою забезпечення їх фінансової стійкості, платоспроможності та ліквідності; базисом визначення та нейтралізації (зменшення впливу) негативних факторів зовнішнього середовища, також основою вдалої реалізації визначених стратегічних орієнтирів фінансової стратегії господарюючого суб'єкта. З метою визначення пріоритетного інструментарію управління фінансово-економічною безпекою, необхідним є систематизація зовнішніх та внутрішніх факторів впливу на показники безпеки, удосконалення інформаційного забезпечення в контексті розвитку маркетингу на підприємстві, формування адаптивних механізмів. Створення ефективної підсистеми фінансово-економічної безпеки під впливом факторів і загроз зовнішнього бізнес-оточення забезпечить підвищення економічного потенціалу підприємства та стабільність його функціонування.

Список літератури:

1. Резворович К.Р., Юнін О.С., Круглова О.О. Фінансово-економічна безпека: теоретико-правові аспекти: навч. посіб. Дніпро: Видавець Біла К.О., 2019. 195 с.
2. Васильців Т.Г., Волошин В.І., Бойкевич О.Р. Фінансово-економічна безпека підприємств України: стратегія та механізми забезпечення: монографія. Львів: Ліга-Прес, 2012. 388 с.
3. Ситник Н.С. Методика оцінювання рівня фінансової безпеки підприємства: зміст та функціональні складники. *Причорноморські економічні студії*. 2019. Вип. 46-2. С. 65–70.
4. Соломіна Г.В. Забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємництва: навчальний посібник. Дніпро: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2018. 234 с.
5. Асамоах-Черемех Д. Маркетингові інструменти забезпечення економічної безпеки підприємства: сутність та класифікація. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2021. № 6(2). С. 130–134.
6. Драгун А.О. Визначення системи чинників, що впливають на економічну безпеку підприємства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2020. Вип. 34. С. 64–71.
7. Орлик О.В. Аналіз чинників впливу на економічну безпеку підприємств та методи захисту від загроз і нейтралізації їх наслідків. Тренди та інновації в сучасній економіці: колективна монографія. Харків: ХНУБА, 2015. С. 154–165.
8. Мельник С.І. Управління фінансовою безпекою підприємств: теорія, методологія, практика: монографія. Львів: «Растр-7», 2020. 384 с.
9. Бланк І.А. Інвестиційний менеджмент: Київ: Ельга-Н; Ніка-Центр, 2001. 448 с.
10. Белялов Т.Е., Корінь І.В. Фінансово-економічна безпека підприємства та напрями її підвищення. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2017. Вип. 2(07). С. 235–238.
11. Фісуненко П.А. Забезпечення економічної безпеки підприємства: сутність, принципи, функції, методи, засоби. *Економічний простір*. 2019. №. 152. С. 176–203.
12. Барташевська Ю.М. Економічна безпека підприємства: фактори впливу та шляхи забезпечення. *Економіка і суспільство*. 2016. Вип. 7. С. 189–194.

References:

1. Rezvorovych K.R., Yunin O.S., Kruhlova O.O. (2019) *Finansovo-ekonomichna bezpeka: teoretyko-pravovi aspekty* [Financial and economic security: theoretical and legal aspects: education]. Dnipro: Vydavets Bila K.O. (in Ukrainian)
2. Vasyltsiv T.H., Voloshyn V.I., Boikevych O.R. (2012) *Finansovo-ekonomichna bezpeka pidpriemstv Ukrainy: stratehiia ta mekhanizmy zabezpechennia* [Financial and economic security of enterprises of Ukraine: strategy and mechanisms of provision]. Lviv: Liha-Pres. (in Ukrainian)
3. Sytnyk N.S. (2019) *Metodyka otsiniuvannia rivnia finansovoi bezpeky pidpriemstva: zmist ta funktsionalni skladnyky* [Methodology for assessing the level of financial security of an enterprise: content and functional components]. *Prychornomorski ekonomichni studii*, vol. 46-2, pp. 65–70.
4. Solomina H.V. (2018) *Zabezpechennia finansovo-ekonomichnoi bezpeky pidpriemnytstva* [Ensuring the financial and economic security of entrepreneurship]. Dnipro: Dnipropetrovskiy derzhavnyi universytet vnutrishnikh sprav. (in Ukrainian)
5. Asamoakh-Cheremekh D. (2021) *Marketynhovi instrumenty zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva: sutnist ta klasyfikatsiia* [Marketing tools for ensuring the economic security of the enterprise: essence and classification]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu*, no. 6.(2), pp. 130–134.
6. Drahun A.O. (2020) *Vyznachennia systemy chynnykiv, shcho vplyvaiut na ekonomichnu bezpeku pidpriemstva* [Determination of the system of factors affecting the economic security of the enterprise]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*, vol. 34, pp. 64–71.
7. Orlyk O.V. (2015) *Analiz chynnykiv vplyvu na ekonomichnu bezpeku pidpriemstv ta metody zakhystu vid zahroz i neitralizatsii yikh naslidkiv. Trendy ta innovatsii v suchasni ekonomitsi* [Analysis of factors influencing the economic security of enterprises and methods of protection against threats and neutralization of their consequences. Trends and innovations in the modern economy]. Kharkiv: KhNUBA. (in Ukrainian)
8. Melnyk S.I. (2020) *Upravlinnia finansovoiu bezpekoiu pidpriemstv: teoriia, metodolohiia, praktyka* [Management of financial security of enterprises: theory, methodology, practice]. Lviv: «Rastr-7». (in Ukrainian)
9. Blank I.A. (2001) *Investytsiinyi menedzhment* [Investment management]. Kyiv: Elha-N; Nika-Tsentr. (in Ukrainian)
10. Bielialov T.E., Korin I.V. (2017) *Finansovo-ekonomichna bezpeka pidpriemstva ta napriamy yii pidvyshchennia* [Financial and economic security of the enterprise and directions for its improvement]. *Skhidna Yevropa: ekonomika, biznes ta upravlinnia*, vol. 2 (07), pp. 235–238.
11. Fisunenko P.A. (2019) *Zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva: sutnist, pryntsypy, funktsii, metody, zasoby* [Ensuring economic security of the enterprise: essence, principles, functions, methods, means]. *Ekonomichni prostir*, no. 152, pp. 176–203.
12. Bartashevska Yu.M. (2016) *Ekonomichna bezpeka pidpriemstva: faktory vplyvu ta shliakhy zabezpechennia* [Economic security of the enterprise: influencing factors and ways of ensuring]. *Ekonomika i suspilstvo*, vol. 7, pp. 189–194.